

6. Усвідомлення важливості солідарного та волонтерського туризму. URL: <http://surl.li/qwvuu>

ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ МІСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В МІСТІ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ

О. В. Гладкий

o.gladkey@knute.edu.ua ,

В. Г. Жученко

v.zhuchenko@knute.edu.ua

Державний торговельно-економічний університет. м. Київ.

Туризм є одним із найважливіших та пріоритетних напрямків розвитку м. Кам'янець-Подільський, місто вже давно зарекомендувало себе як потужний туристичний центр України, а сьогодні пропонує широкий спектр послуг, оскільки має значний історико-культурний і рекреаційний потенціал. Останнім часом в місті значно покращився туристичний сервіс, збільшилася кількість туристів та зросли надходження від туризму до місцевого бюджету.

Сьогодні міський культурний туризм є одним із найбільш популярних та перспективних напрямків розвитку даної галузі в Україні. Основною метою міського культурного туризму є ознайомлення відвідувачів з історією, культурою, архітектурою, мистецтвом, пам'ятками історичних подій, природними та етнічними особливостями, сучасним життям громади тощо. Доцільно виділити наступні напрямки міського культурного туризму (рис. 1).

Таким чином, поняття культурного урботуризму передбачає особисту (дуже рідко колективну) подорож міськими визначними пам'ятками, вулицями, площами, кварталами, яка формується на основі генеральної мети подорожуючого та особливостей його сприйняття.

Як стверджує О. О. Любіцева, туристичний продукт являє собою комплекс туристичних благ, послуг та товарів, складений у вигляді програми і заходів з її реалізації. В міському культурному туризмі благом виступає власне унікальний культурний образ міста, внутрішнє перцепційне середовище, природні пам'ятки, особливості географічного положення та взаємного розташування ключових макроелементів міста, а послугою – виступає фізичне або віртуальне відвідування міста та використання всіх його благ і особливостей для туристичних потреб. Нарешті, товаром, як складовою турпродукту, в урботуризмі виступають продукти праці, що тісно пов'язані з містом та слугують для обміну і продажу в рамках здійснення туристичної діяльності. До них відносять різноманітні товари, призначені для потреб туристів в містах (картосхеми, путівники, обладнання та спорядження), а також різноманітні послуги готелів і закладів громадського харчування, транспорту, екскурсійних бюро тощо.

Рис. 1. Складові міського культурного туризму (розроблено автором)

Все це разом і формує у туриста перцепційний культурний образ міста, дозволяє йому отримати нові враження та емоції, нову обізнаність в різноманітних міських ситуаціях та в спілкуванні з містянами. Такі емоції, знання та враження дозволяють туристу відчувати внутрішній простір міста, налагодити контакти з жителями, розширити коло свого спілкування та сприйняття дійсності, сформувані уявлення про свою роль в оточуючому середовищі. Культурний урботуризм є унікальним елементом туристичного обслуговування. Його досвід ефективно використовується в діловому та професійному житті, в налагодженні соціальних комунікацій, в практиках саморозвитку та самоосвіти.

Культурний урботуризм активно застосовується в соціально-економічній та інфраструктурно-інноваційній сферах. Його розвиток істотно впливає на зміцнення та розгалуження культурних, освітніх й винобничо-технологічних зв'язків між окремими територіями. Міський культурний туризм набагато ширший за офіційну інформацію про місто, яку можна одержати з довідників, енциклопедій або ЗМІ. Він створює унікальні можливості пізнання та наслідування неповторних переваг життя містян, дозволяє відчувати екзистентно-трансцендентальне середовище міських утворень, передає та закріплює в пам'яті характер комунікацій, сприяє появі та впровадженню паттернів життєвого досвіду. В результаті дії культурного урботуризму відбувається руйнування застарілих та подекуди хибних уявлень про особливості життя в міському середовищі, що дозволяє налагодити діалог з ними на засадах взаємного порозуміння і поваги. Розроблення туристичного продукту

культурного урботуризму та створення різноманітних товарів і послуг, покликаних задовольняти потреби урботуристів, сприяє появі нових робочих місць, зростанню надходжень до місцевого бюджету та підвищенню рівня достатку населення. Власне налагодження розгалуженої системи туристичного обслуговування активно впливає на процеси формування суспільної злагоди і сталого розвитку міських поселень. Так можна охарактеризувати соціальне значення культурного урботуризму.

Ринок міського культурного туризму не можливий без формування достатнього рівня кваліфікації та знань серед обслуговуючого персоналу. В результаті з'являються нові освітні програми, курси з підвищення кваліфікації управління туристично-діяльністю, практикуми з опанування інноваційними цифровими технологіями ведення туристичного бізнесу. Активна диверсифікація розвитку міського господарства, підвищення ролі та значення міст в національному та міжнародному поділі та інтеграції праці, формуванні глобальної системи взаємовигідної та транспарентної взаємодії міських поселень, так званої «урбогеоторії» - покладені в основу формування економічної ролі культурного урботуризму. Міський культурний туризм набуває все більшого значення для поширення міського способу життя та господарювання, а також для збалансованого регіонального розвитку.

Кам'янець-Подільський - унікальний туристичний центр України. Місто зосереджує в собі унікальний природний та історико-освітній потенціал і виступає одним з загальнодержавних лідерів активного туризму, організації фестивалів та конференцій, орієнтованих на багатьох українських та іноземних туристів [7].

Місто приваблює українських та іноземних туристів своєю унікальною старовинною архітектурою та численними історичними пам'ятками, старовинними замками, красивими околицями та прекрасною атмосферою. Початки виникнення стародавнього архітектурного міського осередка в Кам'янець-Подільському сягають, за даними І. Г. Смирнова [8], ще часів Давнього Риму. На сучасному українському Поділлі видатний картограф античного світу Клавдій Птоломеї виділив місто Клепідава, що мало римське погодження. Ще раз на стародавніх картах того часу, Кам'янець вже з'являється як Петридава - «місто-камінь на воді». Від часів римського панування в місті залишилась арка кам'яного Замкового мосту, скарби давньоримських монет, середньовічні дороги, застелені камінням як на в'їзді до міста і в інших його частинах, подвір'я міських кам'яниць та ін.

В межах місто знаходиться глибокий каньйон на дні якого протікає річка Смотрич, річище якої утворює петлю з вузьким перешийком. Старе місто знаходиться безпосередньо на території утвореного каньйоном півострова, а підходи до перешийка захищені старим замком. Кам'янець-Подільський входив до складу Київської Русі й Великого Князівства Литовського, в середні віки був великим ремісничим і торговим пунктом, а також одним з центрів вірменської діаспори в Україні. У 1672 році місто було захоплене і вщент зруйноване Османською імперією; в 1793 році, після другого поділу Речі Посполитої, відійшло до Російської імперії, яка отримала тоді майже всі землі

правобережної України. У Старому місті частково зберіглася забудова, яка відтворює різні культурні періоди в історії Кам'янця [8].

Провідною туристичною дестинацією міста є «Старий замок» - одна із найбільш збережених фортець в Україні. За літописними переказами, центральна фортеця в Кам'янці була побудована литовським князями Коріатовичами, які успадкували все Поділля після запеклих битв і походів. На його території розміщені численні історичні, краєзнавчі, природничі експозиції. В Старому замку працює музей, який, окрім цього, представляє свої експозиції й на інших історичних об'єктах міста: в Ратуші - колишньому польському магістраті (пам'ятка архітектури XIV–XVIII ст.), в галереї мистецтв - колишній семінарії (пам'ятка архітектури XVIII ст.), у відділі старожитностей - в минулому у вірменському торговому домі (пам'ятка архітектури XVII ст.) та ін.

Кам'янець-Подільську фортецю включають до найбільш популярних туристичних турів [4]: 1. «Замки Поділля» (Київ - Кам'янець-Подільський – Київ); 2. «Кам'янець, Хотин і Бакота» (Львів - Кам'янець-Подільський – Львів); 3. «Королівський Кам'янець» (Київ - Кам'янець-Подільський – Київ); 4. «Краса Поділля» (Львів - Кам'янець-Подільський – Львів); 5. «Перлини Поділля» (Кам'янець-Подільський - с. Завалля).

Також варто згадати й інші історичні пам'ятки, якими багате місто. Серед них: «Будинок з Драконом» 1658 р. (сьогодні в його стінах знаходиться дирекція Кам'янецького Національного історико-архітектурного заповідника), середньовічний гідротехнічний комплекс (штучний каньйон) на р. Смотрич, який заповнювався водою у разі небезпеки підтоплення міста, собор Святих Апостолів Петра і Павла (1502-1517), побудований у стилях ренесансу, бароко та неоготики. Перед церквою розташований мінарет, унікальний артефакт турецького періоду розвитку міста (католицький собор, що був перетворений на мечеть) [5].

Важливе значення для розвитку культурного туризму має будинок Вірменської церкви Святого Миколая (1398) та Ратуша – будівля, витримана в різних архітектурних стилях: бароко, ренесанс, ампір. В межах Ратуші можна умовно виділити дві частини: двоповерхову будівлю, в якій розміщувався будинок Ради, та дзвіницю. Будівля ратуші має також два підземні поверхи. У 1884 р. на дзвіниці Ратуші було встановлено годинник із двома дзвонами. В самій Ратуші знаходяться музей історії Магдебурзького права, музей грошей та багато інших. Перед Ратушею також знаходиться унікальна історико-архітектурна споруда - Вірменський колодязь. У сімнадцятому столітті багатий вірменський купець виділив певну суму грошей на встановлення системи водопостачання в місті, але всі кошти були втрачені. Місцеві жителі вирішили побудувати криницю. Вода була солоною і неприємною на смак. Криницю закрили [6].

Нижні польські ворота, що розташовані біля річки, включають в себе стародавню вежу з фортифікаційною спорудою і наскельну вежу. Нижні ворота з часом були повністю реконструйовані, наразі їх первинний вигляд не зберігся [1]. Отже, впродовж багатьох століть, в місті Кам'янець-Подільський формувалися різностильові архітектури та культурні об'єкти. Їх ефективно

використання в галузі міського культурного туризму визначає значну туристичну цінність даної дестинації, її привабливості на ринку туристичних послуг Хмельницької області та України в цілому.

Серед інших культурно-туристичних об'єктів міста слід виділити [2;9]: 1. Комплекс Домініканського костелу, XV-XVIII ст.; 2. Дзвіницю Вірменського собору, XVI ст. архітектурну доміанту вірменських кварталів, збудовану в стилі Відродження. Вона виконувала функцію культової та оборонної споруди; 3. Замковий міст, XIV-XVII ст., який вважається найдавнішою інженерною спорудою в Україні. Він розташований між Старим містом та фортецею та приховує під собою більш стародавній арковий міст; 4. Брама руська, XV-XVIII ст. унікальна фортифікаційна та гідротехнічна споруда, що робила місто неприступним завдяки шлюзам для підняття рівня води; 5. Хрестовоздвиженська церква, XVIII ст. перлина українського дерев'яного зодчества, її дерев'яна будівля унікальна та неповторна. 6. Казарми фортеці, XVIII ст. збудовані архітектором Станіславом Завадським під керівництвом коменданта Яна де Вітте для розміщення військового гарнізону [3].

Впровадження нових атракцій та пошук ефективних шляхів поєднання різних перцепційних технологій сприятиме подальшому розвитку міського культурного туризму Кам'янця-Подільського.

Список використаних джерел

1. Баженова С. Є. Сучасний стан туристичної галузі в Хмельницькій області. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету І. Огієнка. Економічні науки*. 2013. Вип. 8. С. 314-315.
2. Брилінський Д.О. Кам'янець-Подільська фортеця як об'єкт туристичних маршрутів України. *Збірник матеріалів за результатами IV науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Сталий розвиток України: проблеми і перспективи»*. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2016. 230 с. С.118-120.
3. Історіографічна довідка хто і коли заснував Кам'янець-Подільський URL: https://tovtry.com/ua/history/statti/hto_koly_zasnuvav_kamjanets1.html/
4. Кам'янець туристичний: статистика іноземних туристів URL: <https://www.3849.com.ua/news/1918681/kamanec-turistichnij-statistika-inozemnih-turistiv>
5. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник: перші 125 років / В. С. Травінський, Р. В. Йолтуховський, В. А. Нестеренко, В. М. Волкова. ПП Мошак М. І., 2015. С.73.
6. Офіційний веб-сайт Кам'янець-Подільської міської ради URL: <https://kam-pod.gov.ua/>
7. Передумови виникнення та розвитку історико-культурного туризму в місті Кам'янець-Подільський URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Opria_Bohdana/Peredumovy_vynyknennia_ta_rozvytku_istoryko-kulturnoho_turyzmu_v_misti_Kamianets-Podilskyi/
8. Смирнов І.Г. Історико-архітектурний заповідник «Кам'янець»: логістичний вимір в контексті розвитку туризму в Україні та Польщі. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 2(6).
9. Хмельниччина туристична: історико-культурні, природно-географічні та економічні аспекти розвитку: [колективна монографія] / За ред. С.А.Копилова, С.Е. Баженової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2015. Розділ 7. С. 120-149.